

МЕЛХІСЕДЕК: ДОКАЗ ІСНУВАННЯ ПЕРВІСНОГО МОНОТЕЇЗМУ

*(Філософсько-герменевтичний коментар до Бут 14, 18-20)***Гусак П.Р.,***Доцент кафедри філософії**Український католицький університет**м. Львів, Україна*

Καὶ Μελχισεδεκ βασιλεὺς Σαλημ ἐξήνεγκεν ἄρτους καὶ οἶνον ἦν δὲ ἱερεὺς τοῦ Θεοῦ τοῦ Ὑψίστου, καὶ ἠλόγησεν τὸν Ἀβραμ καὶ εἶπεν εὐλογημένος Ἀβραμ τῷ Θεῷ τῷ Ὑψίστῳ ὃς ἔκτισεν τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν — «І Мелхиседек, цар Салиму, виніс хліби і вино, був же [він] священник Бога Найвищого, і поблагословив Аврама, і сказав: благословенний Аврам Богом Найвищим, який оснував небо і землю» (Бут 14, 18) [1] (переклад мій — П.Г.). Подія, описана в цих віршах Книги Буття, сталася ще до того, як Аврам одержав обітницю народження нащадка і (відповідно до тієї обітниці) зачався Ісаак (див.: Бут 15, 4 — 18, 14), тобто — *ще до того, як виник народ Ізраїля*. «Салим», що його царем був Мелхиседек, — це сакральна назва Єрусалиму: «Салим ототожнений з Єрусалимом у Пс 76, 3 та у всій юдейській традиції» (коментар на Бут 14, 18-20: [2, 1861]; Переклад мій — П.Г.). Звідси можливо зробити висновок, що народ царя Мелхиседека, котрий жив на території, що її імовірною столицею був Салим — Єрусалим, невизначено довгий час до того, як Аврам отримав покликання і обітниці, знав Єдиного Істинного Бога та поклонявся Йому: «Хоча Мелхиседек й не належить до вибраного народу, він служить Всевишньому, ототожнюваному з Богом Авраама. Тут вже позначається тенденція до універсалізму: є шлях, котрий веде до Бога через Ізраїль, і шлях, котрим ідуть інші язичницькі народи. Обидва шляхи сходяться в Християнстві, де нема вже ні юдея, ні язичника, а всі одне у Христі (Гал 3, 28). Таємниче священство Мелхиседека, поєднане з його царською гідністю, є прообразом Христа, “священника у вічність за порядком

Мелхіседека» (Євр 7, 21, пор.: Пс 110, 4). Святі Отці розвинули це тлумачення, вбачаючи в хлібі та вині, що їх приніс Мелхіседек Авраамові, прообраз Євхаристійної жертви» (коментар на Бут 14, 18-20: [2, 1861-1862]; Переклад мій — П.Г.). Слова з Псалма 110, 4: *Σὺ εἶ ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδεκ* — «Ти є священник у вічність за порядком Мелхіседека» [1] (переклад мій — П.Г.) вказували б на те, що Давид (якщо вважати його автентичним автором даного псалма), маючи тільки політичну владу, а священної жрецької — ні (бо в Ізраїлі вона передавалася за порядком Аарона по лінії покоління Леві, а не Юди, до якого належав Давид), бажав сконцентрувати у своїх руках — чи принаймні в руках свого нащадка — і політичну, і священну жрецьку владу на зразок Мелхіседека, котрий мав одне і друге.

В цьому контексті вартує уваги винищення і спалення Єрусалиму синами Юди: *Καὶ ἐπολέμουν οἱ υἱοὶ Ιουδα τὴν Ιερουσαλημ καὶ κατέλαβοντο αὐτὴν καὶ ἐπάταξαν αὐτὴν ἐν στόματι ῥομφαίας καὶ τὴν πόλιν ἐνέπρησαν ἐν πυρί* — «І завоювали сини Юди Єрусалим, і взяли його, і побили його вістрям меча, і місто спалили у вогні» (Суд 1, 8) [1] (переклад мій — П.Г.). Бо якщо Єрусалим — це Салим (Σαλημ), про який згадується в Бут 14, 18, і його цар Мелхіседек — священник Найвищого Бога: час, у якому він благословив Авраама, за різними даними припадає приблизно між 1900-1700 рр. до Р. Хр., а приблизний час винищення і спалення Єрусалиму синами Юди — на приблизно 1200 р. до Р. Хр. (див.: *Alttestamentische Zeittafel* [3, с. 367]), — то можна припускати, що за тих декілька століть в Єрусалимі все ще жив той сам народ Мелхіседека, який поклонявся Найвищому Богові. В такому випадку не зрозуміло, чому він мав би підпасти під τὸ ἀνάθεμα: закляття, ритуальне винищення: «Мається на увазі винищення населення, й для цього використовується слово, яке в раніших часах означало винищення на підставі клятв чи вказівок богів» [4, с. 180] (переклад мій — П.Г.). Із 2 Книги Самуїла 5, 6-7 дізнаємося, що Давид пішов походом *εἰς Ιερουσαλημ πρὸς τὸν ἱεβουσαϊὸν τὸν κατοικοῦντα τὴν γῆν* — «в Єрусалим проти євусейця, який населяв ту землю». Євусейці належали до числа семи народів, які підпадали під τὸ ἀνάθεμα (див.: Втор 7, 1 та 20, 17) і були одним із народів Ханаану ще до його завоювання Ізраїлем. Тому тут

залишається простір для таких припущень: а) євусейці й були власне народом Мелхіседека та поклонялися Найвищому Богові, й тому зарахування їх до народів, які підпадали під τὸ ἀνάθεμα, було неправомірним, а знищення Єрусалиму синами Юди (і мабуть — «дозавоювання» євусейців Давидом: взяття ним фортеці Сіон (2 Сам 5, 7) ?) — невдячністю з погляду історії Ізраїля: забуттям або ігноруванням Мелхіседекового благословення, даного Аврамові; б) за тих кількасот років, які пройшли між благословенням Мелхіседека і знищенням Єрусалиму синами Юди, євусейці витіснили народ Мелхіседека і зайняли Єрусалим: на підтвердження цього мені не відома якась археологічна інформація; в) за цей час народ Мелхіседека (євусейці — ?) відпав від поклоніння Найвищому Богові й прийняв культ сусідніх народів. В усякому разі, тут відкривається поле для досліджень біблістів, істориків, етнологів та археологів.

Література:

1. Greek OT: LXX [A] Accented ² ^a. — The morphologically analyzed text of CATSS LXX prepared by CATSS under the direction of R. Kraft (Philadelphia team). // The Unbound Bible. — Електронний ресурс. Режим доступу: <http://unbound.biola.edu/>
2. Библия. Книги Священного Писания Ветхого и Нового Завета, в русском переводе с приложениями. Учебное издание с общими и частными введениями, полными параллельными местами, подразделениями, кратким толкователем, аналитической Симфонией и географическими картами. — Изд. «Жизнь с Богом»: Брюссель, 1973. — 2351 с.
3. Die Heilige Schrift des Alten und Neuen Testaments. Nach den Grundtexten übersetzt und herausgegeben von Prof. Dr. Vinzenz Hamp, Prof. Dr. Meinrad Stenzel +, Prof. Dr. Josef Kürzinger. — Paul Pattloch Verlag: Aschaffenburg, 1964. — XII + 1148 + 376 с.
4. Die Bibel. Einheitsübersetzung der Heiligen Schrift. Gesamtausgabe. — Katholische Bibelanstalt, Stuttgart; Deutsche Bibelgesellschaft, Stuttgart; Österreichisches Katholisches Bibelwerk, Klosterneuburg, 1980. — 1456 с.